

UNITAT DIDÀCTICA INFANTIL

Carmelina Sánchez-Cutillas

Carmelina Sánchez-Cutillas

Educació infantil

Carmelina Sánchez-Cutillas (Madrid, 1927 - València, 2009), és una de les escriptores més interessants de la nostra cultura contemporània. Fou historiadora, poeta i narradora al llarg de la segona meitat del segle xx.

Per tal d'acostar la seua figura a l'alumnat d'Educació Infantil i tot pensant en els seus interessos, es planteja aquesta proposta que només pretén donar suport al treball d'aula, i oferir un ventall d'activitats possibles, tot deixant a mans dels i les mestres complicar, simplificar, ampliar o reduir les propostes. A més, també hi ha la possibilitat de treballar directament amb les fitxes annexes.

BIOGRAFIA

Carmelina Sánchez-Cutillas va nèixer l'any 1927 circumstancialment a Madrid, i després d'una curta estada a Barcelona, va viure a València i a Altea (la Marina Baixa). Era neta de Francisco Martínez i Martínez, un historiador i folklorista que va despertar en ella l'interés per l'estudi del passat i per la lectura dels clàssics medievals.

Estudià Filosofia i Lletres a la Universitat de València. A mitjans dels anys 50 començà a col·laborar en diverses publicacions com els articles a la secció cultural del diari *Levante* i diversos estudis sobre història i literatura medieval (Jaume I, Sant Vicent Ferrer, Sor Isabel de Villena, les dones medievals...).

En el seu vessant poètic destaquen els reculls *Un món rebel* (1964), *Conjugació en primera persona* (1969), *Els jeroglífics i la pedra de Rosetta* (1976) i *Llibre d'amic i amada* (1980). Tots ells suposen un esdeveniment remarcable dins la poesia feta al País Valencià durant els últims anys del franquisme i de la transició.

Tot aquest prestigi poètic es veu una mica eclipsat per l'èxit de la novel·la *Matèria de Bretanya* (1976), guanyadora l'any 1975 del premi Octubre-Andròmina de narrativa, convocat per l'editorial Tres i Quatre. En ella, Carmelina recorda i recrea literàriament, amb una visió de la infantesa, els paisatges i la gent d'Altea dels anys trenta.

Va ser distingida "Valenciana de l'any 2008" i fou sòcia d'honor de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana. Ha estat distingida com a "Espectora de l'any 2020" per l'Acadèmia Valenciana de la Llengua

Carmelina Sánchez-Cutillas morí a València l'any 2009 però sempre la podem fer reviure amb la lectura de la seua obra i amb el seu record tan viu.

1. ACTIVACIÓ/MOTIVACIÓ: SOBRE L'AUTORA

1. Ambientem la classe amb imatges de l'escriptora i de la seua família o d'Altea de l'època o València... (Es poden trobar en la pàgina de [l'autora en l'AVL](#))

Mostrem una de les imatges de Carmelina. Després d'observar-la, demanem l'alumnat que expresse lliurement allò que li suggereix o els dubtes que li sorgeixen: com va vestida, si està seriosa o alegre, si està sola o acompanyada, què fa,

© Fotografia: Luís del Romero Sánchez-Cutillas, La meua cambra més estimada. Ed Vincle, 2020

L'avi, Francesc Martínez i Martínez i Carmelina, a la casa de d'Altea.

© Fotografia: Luís del Romero Sánchez-Cutillas, La meua cambra més estimada. Ed Vincle, 2020

Al tren de la Marina

© Fotografia: Nosaltres la veu

Carmelina i els germans en la porta de MAR i cel, la villa de l'avi a Altea
La casa Mar i cel, a Altea, on vivia la Carmelina de Matèria de Bretanya.
A la foto, Carmelina amb falda de quadres.

2. En assemblea, contem alguns moments de la vida de Carmelina Sánchez-Cutillas i fem preguntes per connectar amb els coneixements previs del grup segons els objectius plantejats. La proposta de diàleg i les qüestions són només suggeriments: El professorat determinarà sobre quins conceptes convé parlar, introduir, qüestionar, recordar o reforçar.

Llegim aquests fragments extrets de La meua cambra més estimada, on Luis del Romero Sánchez-Cutillas, fill de Carmelina, evoca passatges biogràfics i recull el testimoni de la seua passió pels llibres:

"Carmelina va nèixer fa molts anys, a Madrid, de manera casual, però va viure a València i a Altea. La persona que va influir més en la seua vida fou el seu iaio, qui tenia una enorme biblioteca -amb més de 2000 llibres! on Carmelina gaudia de les històries que li contava el seu avi."

- Heu anat a una Biblioteca? Us recordeu quan hi anàrem....?
- Com és una biblioteca? Com imagineu la biblioteca del iaio de Carmelina?
- I la de la Carmelina?

Biblioteca de Carmelina al seu despatx

©Fotografia: Luís del Romero Sánchez-Cutillas, La meua cambra més estimada. Ed Vincle, 2020

"A Carmelina li agradaven les històries antigues de reis i reines des de joveneta, perquè el seu avi li va contagiar l'amor a la història antiga. Als 14 anys el seu iaio li va regalar un llibre molt antic que va ser l'inici de la seua futura biblioteca i de la seua passió per la història."

A vosaltres,

- Us conten històries?
- Què preferiu, històries de reis i reines o contes fantàstics?
- Sabeu qui fou Jaume I? A quants reis coneixeu? I a quantes reines?
- Quina és la vostra història preferida?
- Quines en sabeu?

3. Anem a la biblioteca de l'escola o a una biblioteca municipal. Aquesta activitat és una activitat inicial, però pot allargar-se en una sessió completa si el mestre o la mestra ho considera oportú. És interessant que s'aprofite per parlar sobre les normes bàsiques d'una biblioteca, de la seua organització, de les persones que hi treballen, dels llibres que hi podem trobar...

2. CARMELINA SÁNCHEZ-CUTILLAS: TREBALLEM L'AUCA

1. Presentem l'auca de la Carmelina Sánchez-Cutillas. Es pot aprofitar per parlar de les auques en general. (<http://www.rodolins.cat/pages/auca.html>)
2. A l'hora de mirar i llegir l'auca, és convenient que marquem l'itinerari de la lectura, tot procurant utilitzar la mateixa estructura lingüística:

- Amb l'ús dels ordinals: a la primera vinyeta, a la segona...
- Amb adverbis i locucions de lloc: ací, a la dreta, dalt, baix...

3. Cada vinyeta necessitarà un temps per

- Fer la lectura de la imatge, per descriure-la.
 - Què hi ha?
 - Qui creus que hi ha?
 - ...
- Llegir el text.
 - Primer, la mestra o el mestre llig la quarteta.
 - “fem-ho juntes”
 - “feu-ho totes soles”

4. Per les vinyetes més interessants per al grup i per als objectius és interessant tenir jocs previstos com:

- Fem **rodolins** amb els noms: Amb aquestes rimes desenvolupem la consciència fonètica i fonològica, i també treballem el vocabulari, la memòria i la creativitat.
 - Isabel,
dolça com la mel
 - L'Enric,
cantava quan li dic
 - ...
- Juguem a “veig, veig...—Què hi veus?”
Aquest joc es pot plantejar des de diversos objectius d'aprenentatge:

Consciència fonològica:

- una cosa que comence per la lletra...
- una cosa que tinga el so....

Consciència sil·làbica:

- una cosa que comence per PA...

Consciència matemàtica:

- Quantes... hi ha?

Matèria de Bretanya i la mar

La infància de Carmelina està vinculada a la mar, a Altea, el poble del seu avi on va passar molt de temps quan era menuda.

Carmelina cercant crancs i petxines a les roques de Capnegret.

Altea és la casa de la mar, una casa amb diferents altures. A la planta baixa trobem el barri de mariners amb cortines de sàssia i olor de peix. Mentre pugem per les costeres aquell olor de saladura va evaporant-se, però la mar, per recordar-nos la seua presència, trau el nas a cada cantonada de cadascun dels racons del poble. Un retall de mar blava que s'alinea amb l'horitzó celestial i que contrasta amb l'enfilall de cases blanques arrencades al barri vell. Al terrat, la part més alta de la casa, la brisa marina encara ens acomboia com una amiga fidel.

La mar acompanya Carmelina per tota la *Matèria de Bretanya*. Quan descriu els paisatges, les persones, els oficis, els malnoms, les olors, els sentiments... sempre s'hi aboca un trosset de mar.

L'obra clau de l'autora fou *Matèria de Bretanya*, guanyadora del Premi Andròmina de 1975. És un text narratiu, entre el recull de contes i les memòries, en el qual Carmelina recrea la seua infància en l'Altea prèvia a la guerra civil.

"Un dels cantons d'aquella badia que era la casa de la mar s'anomenava la Punta de l'Albir i l'altre cantó el Morro de Toix, i cap al racó de l'Olla suraven els crestallets de l'Illeta i de l'Illot. L'Aitana i el Puig Campana eren dues muntanyes punxegudes i migjornenques, que de tant de mirar-se l'aigua se n'havien tornat blaves. Fent frontera entre el nostre terme i els de Calp i Benissa s'alçava la serra de Bèrnia; una frontera de color de pàmpols daurats i de tardor que neixia al coll de Mascarat i arribava a la Vall de Tàrbena, i estava tota voltada de tossals apegats a les seves faldes com cadells mamant de la mare."

I nosaltres vivíem como si visquéssim a cavall entre el poble i Capnegret; al poble la casa de l'avi i les dels oncles, i a Capnegret la casa dels pares vora la carretera però a aquesta banda, i només creuar la carretera, la Venta del tio Catalí i mitja dotzena de bancals i de marges i en acabant la mar."

Matèria de Bretanya, ed.3i4

Poemes del mar:

Ampliarem el contingut temàtic del mar amb la lectura de poemes i/o cançons sobre la mar.

El mar amic

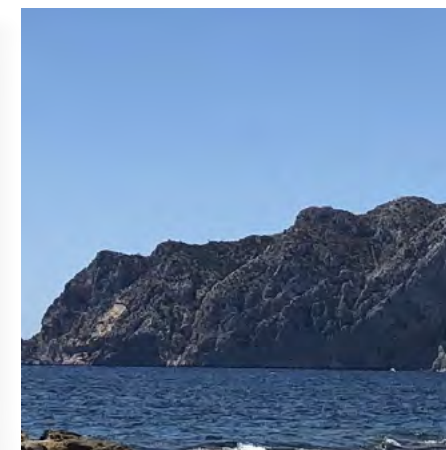
Ai, quin cel tan blau!
Quina mar tan plana!
Una vela, lluny,
sembla una rialla
i el sol, tan encès,
diríeu que canta!
Petxina d'on vens?
Conquilla daurada,
quin món has deixat
per venir a la platja?
Deus saber secrets
de les fondes aigües
potser me'ls diràs,
si apreng a escoltar-te?
No me'ls diguis, no;
la mar és avara;
quan se la traeix
sol prendre venjança.
Em basta el cel clar
i la vela blanca
i el sol esclatant
que sembla que canta.
No vull esbrinar
allò que el mar calla.
Nedo, som amics;
l'abraço i m'abraça.

Joana Raspall

Onades vora mar
i la calma enllà.

Aigua
sol
cel
i sal.

Isabel Barriel

Marina

L'estrella es mirava
a l'aigua del mar,
onades de plata
la feien ballar.

Un vespre va caure
I al fons se'n va anar
Perquè la cridava
L'estrella de mar.

Olga Xirinacs

Un esbart de papallones
sobrevola l'ampla mar,
ales d'aire que acaronen
espurnes d'aigua i de sal.

Ones que venen,
ones que van,
un xiuxiueig
de tranquil·litat.

[Maria Dolors Pellicer](#)

Cantem el ["Romanç del Penyal", de Paco Muñoz](#)

Diuen que el Penyal d'Ifac
ahir confessà al Montgó:
"Des de fa un grapat de segles
l'Aitana és el meu amor.
Vull que em guardes el secret
que ningú es puga enterar
tu ja saps que el Montcabrer
discret la vol festejar",
Però la serra de Bèrnia
com que és al mig ho escoltà
i envià les seus àguiles
a contar-ho ençà i enllà.
Al castell de Guadalest
també ha arribat el revolt
i en saber-ho el Puig Campana
pregona festa major.
La notícia de les noces
als peixos fa trontollar
mentre dofins i gavines
s'ajunten en un abraç.
Una tonyina nerviosa
a Tabarca s'ha acostat
i ja l'illa tremolosa
li ho ha dit a Guardamar

La primera lluna plena
ho ha escampat per Castelló
i les illes Columbretes
estan fent una cançó.
Penyagolosa gelosa
els ha dit als pelegrins
que preparen el seus cants
i que es posen en camí.
Hui la serra d'Espadà
li ha preguntat al Garbí:
"Tu que estàs prop de València,
Saps qui faran de padrins?".
La serra de les Agulles
fa sonar el seus penyals
mentre toca la dolçaina
la muntanyeta dels Sants.
La murta i el Sant Sofí
en veu baixa han comentat:
"L'Aitana, poca vergonya,
el Montcabrer s'ha deixat".
El Benicadell altiu
al Monduver li ha xerrat:
"La serra de Mariola
fa dies que està plorant"

El Montcabrer generós
a tots els ha fet callar:
"jo faré de testimoni
i enhorabona al Penyal".
La font Roja raja alegre
canta l'aigua del pou Clar
i les runes de Montesa
al Caroig han informat:
"Dalt l'ermita de Santa Ana
la boda es celebrarà.
Segaria serà padrina
i el Maigmo padrí formal".
En sentir tan gran desori
l'Aitana s'ha vergonyit
i a dalt de la Carrasqueta
ballen un valset els pins.
Somriu també Mariola
i oblidant-se del seu plor
diu que li durà a la núvia
una corona de flors.
La mar promet estar quieta
les ones aplaudiran
i hui a la mediterrània
serà nit de festa gran.

"El vell Montgó". <https://youtu.be/-esk3KZwVCQ>

Endevina, endevinalla: Juguem a les Endevinalles. Cal recordar que les endevinalles, a més d'altres característiques, són fàcils de memoritzar a causa del vers, estimulen la curiositat i ajuden al coneixement de la llengua. Podeu ampliar informació en [Endevinalles](#), [Endevinalles](#).Xtec...

Ací en teniu algunes que us poden aprofitar:

Sovint brama i no és cap ase,
rugeix i no és lleó,
i té moltes més riqueses
que cap rei ni emperador.
(La mar)

La mare brama continuament
i els fills són muts de naixement.
(La mar i els peixos)

De la voreta del mar
ningú no em pot treure,
a l'estiu tothom em vol venir a veure,
i a l'hivern ningú no em diu res.
No endevines qui seré?
(La platja)

Dins la mar estic en remull,
sóc molt blanca i sóc molt fina
i cap família del món
no dina que jo no hi siga.
(la sal)

Acabem amb un treball plàstic.

Per triar-ne un, segons el nivell i els objectius:

- Demanem a xiquets i xiquetes que s'imaginin Carmelina Sánchez-Cutillas quan era menuda i la pinten, un paisatge de mar o de la platja que coneguen, que il·lustren el poema que més els ha agradat...
- Deixem volar la imaginació a partir de la lectura: els demanem que dibuixen i pinten la casa que els mariners tenien al poble, Altea, i l'altra que tenien a la mar, una barca amb escates...

"Els mariners del pescar de la pesquera no eren viatgers, em sembla, perquè tornaven a la llar a la nit o de matinada, o d'ací una setmana. I vivien dins la barca com si fos sa casa. La casa del polle de pedra, i la casa de la mar de fusta, amb la lluisor de les escates tan apegada..."

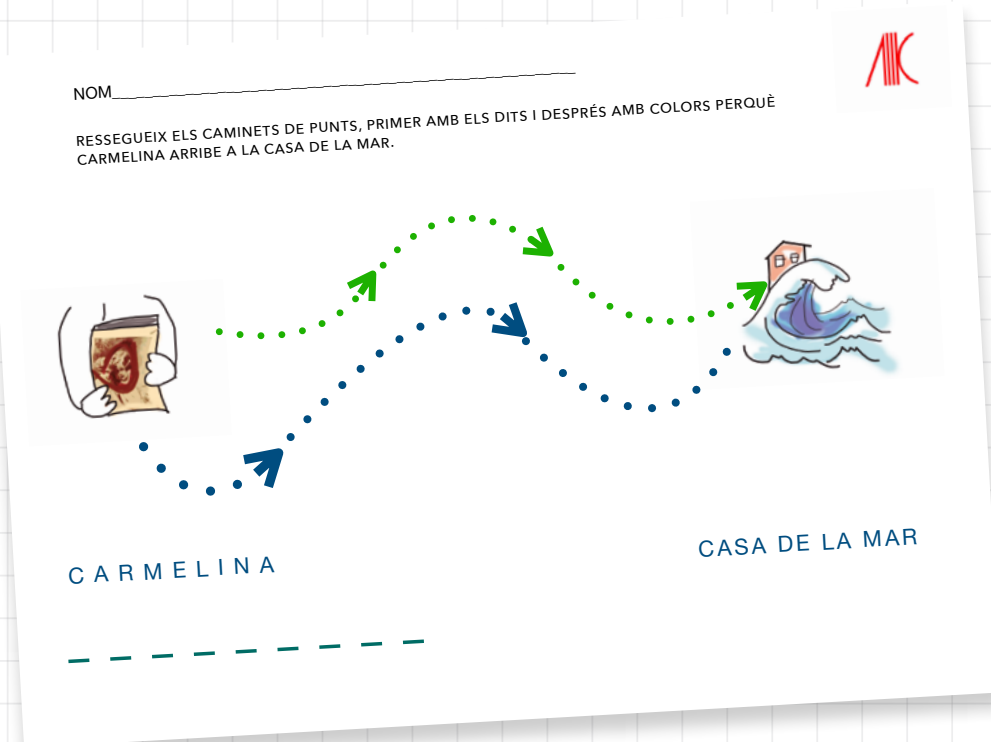
Matèria de Bretanya, ed.3i4

3. ELS ANNEXOS

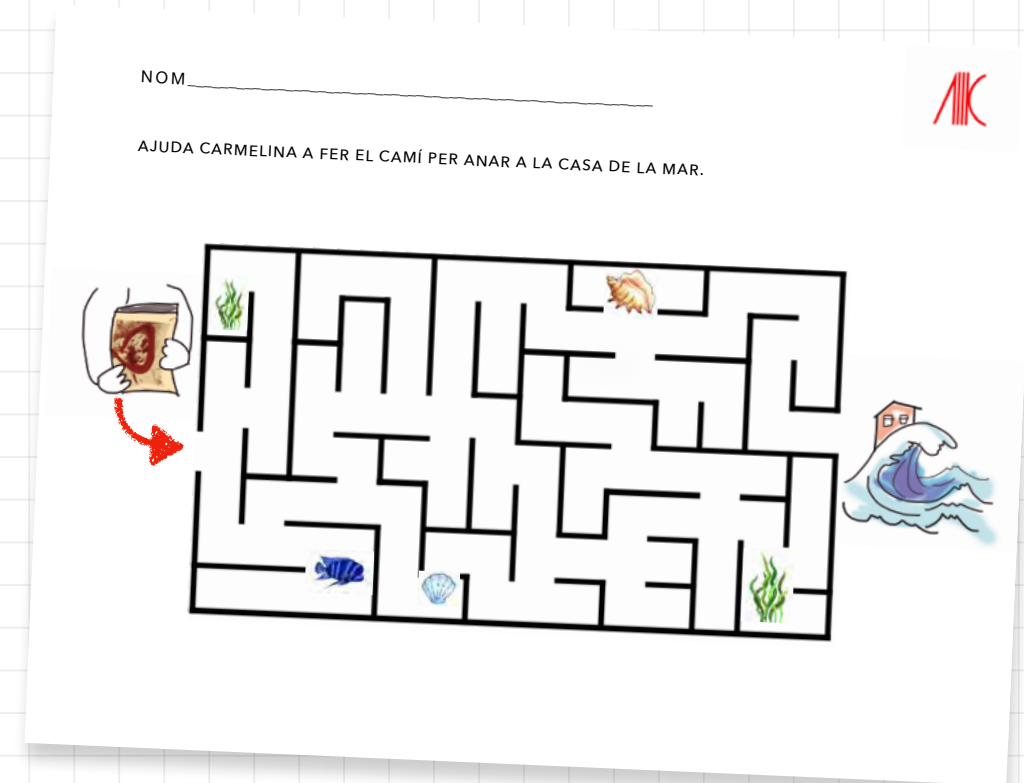
Les il·lustracions de les fitxes les han realitzades Bàrbara Rodrigo, Francesco Devicienti i Mar Gutiérrez i Gargallo.

Caminets de mar

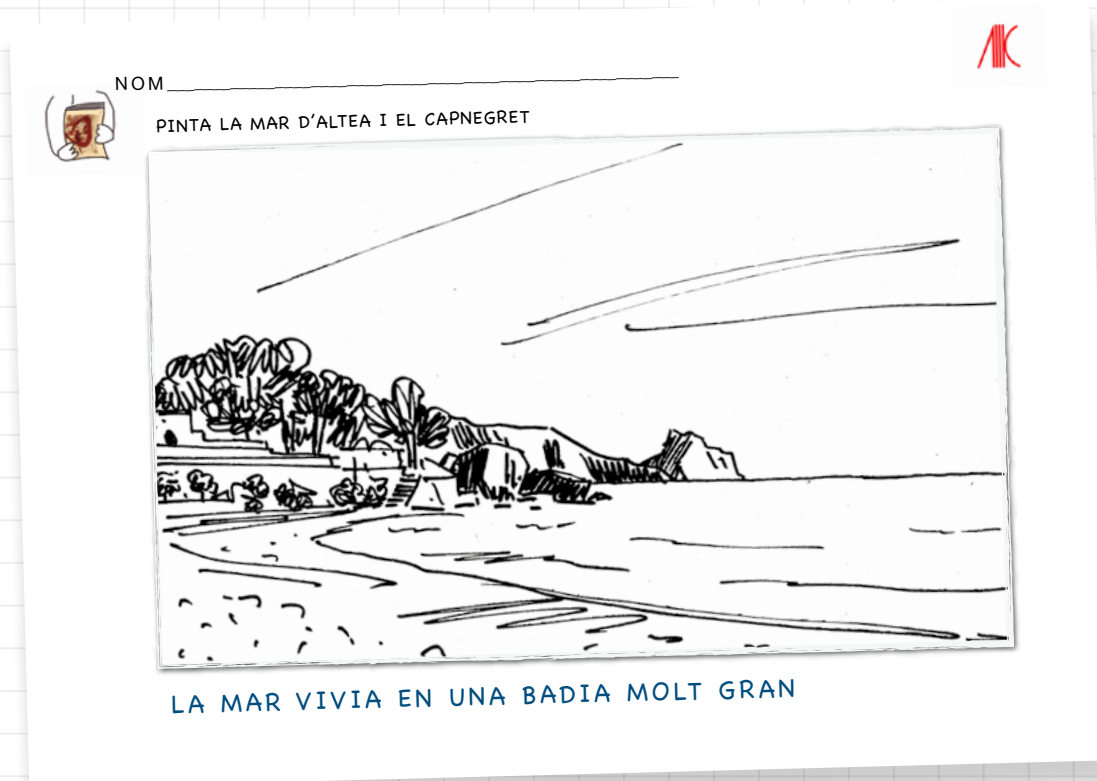
Ressegueix els caminets de punts, a poc a poc i sense eixir-te'n, perquè Carmelina pugui arribar a la casa de la mar:

Ajuda Carmelina

Pinta la mar d'Altea

Pinta Carmelina i escriu el nom

NOM _____

PINTA EL DIBUIX I COPIA EL NOM DE LA XIQUETA

VOLDRIA VIURE
ENTRE LA MAR I UNA BADIA
ALGUNES NITS AIXÍ,
AMB GUST DE MENTA.

C A R M E L I N A

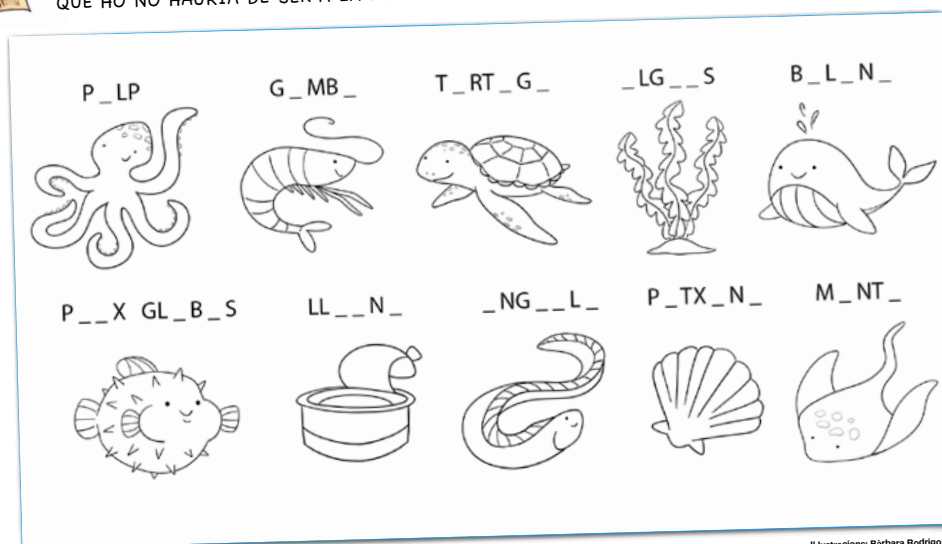

Completa amb les vocals que falten

NOM _____

PINTA ELS HABITANTS DEL MAR I COMPLETA ELS SEUS NOMS. ASSENYALA L'OBJECTE QUE HO NO HAURIA DE SER A LA MAR.

Il·lustracions: Bàrbara Rodrigo

Unitat didàctica per Anna Gascon i Olga Gargallo
Maquetació Jordi Soriano

ACPV - Carrer de Sant Ferran,12 - València 46001 - tel.96 315 77 99 - WWW.ACPV.CAT